

ПОЛИТИКИН

ЗАБАВНИК

15
ДИНАРА
1952

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Година XVIII — Број 251 — Субота, 20 октобар 1956

МИКИ у Воденираду 6

НЕ БОЈТЕ СЕ! МИ ЋЕМО ПАЗИТИ ДА ВАМ СЕ ШТО НЕ ДОГОДИ!

БОЈИМ СЕ ДА СЕ ВЕК ДОГОДИЛО!

ЛАКУНО!

ЛАКУНОК!

КАДА НА ДНУ МОРА! КО СЕ ОВДЕ С КИМ ШЕГАДИ?

АКО ОВЕ СИРЕНЕ МИСЛЕ ДА ЋЕ МЕ ЗАДРЖАТИ... ЛУТО СЕ ВЕРАЈУ!

ЗАКЛУЧАНО!

ДРУГА ВРАТА! КУД ЛИ ВОДЕ!

ПРИЛИЧНО ЈЕЗИВО!

НЕПТУНОВА ШУМА ОПАСНО!

ДОБРОДОШЛИЦА УКУСНИМ СТРАНЦИМА

НЕПТУНОВА ШУМА ДОБРОДОШЛИЦА УКУСНИМ СТРАНЦИМА

МММ

БАР НЕКУ МОЋИ ДА КАЖЕМ ДА МЕ НИСУ ОПОМЕНУЛИ!

ПОСЛЕДЊА ОПОМЕНА! ВРАТИТЕ СЕ!

ОПАСНОСТ! НЕ ДРАЖИТЕ ОСТРИГ-ЉУДОЖИ!

ДОБРОДОШЛИЦА УКУСНИМ СТРАНЦИМА

Тајна ДАЛЕКОГА МАРСА

(2)

Лобанов, горе под таваницом, само фркну. А Сатпаев, широко отворивши очи, запита с хладном мирошом: — Где, прилагодили се? Да се ви то не шалите? Вашу карту, молим! Иначе, сад ћете излетети напоље.

Тако ме је плашио још на Земљи. А тамо је то било страшилице, јер је сваки лист, сваки часопис, сањао о томе да баш он пошаље свог специјалног дописника на Марс. Мени је то успело због тога што се не баш рђаво разумем у радиоапаратуре, помало пртам, снимам, а исто имам искуства с два лета на Месецу. (Изгледа да се наш специјални дописник почиње помало хвалити; пази он од тога. Због тога прескачао неколико страница из његовог извештаја. — Прим. ред.) ... Заклопци на илuminаторима су подигнути и ми се на

гињемо над дебело кварцно стакло. Огромна црвенкаста лопта Марса заузима готово цео илuminатор. Он се лагано окреће. Пре њим очима пролазе мрље, познате из мала — Кимериско и Тиренско Море. Заслепујући очи, светлуцају његове поларне „капе“. Да ли је то снег, или лед, или стврднута угљена киселина, како претпостављају неки научници? Ускоро ћемо дознати. А канали? Да ли су то заиста прави канали које су прокопали Марсовци да би натопили своје њиве, кад што су тврдили Синапарели, Лоуел и

други астрономи? Или су просто пукотине у Марсовој кори, трагови метеора, вулканских ерупција, тектонских по ремењаја? Али, како их песак није затрпао?

Сто година претражили су се научници око загонетних канала на Марсу. А ми ћемо сад својим очима да видимо решење тајне...

Наш стратоплан улази у љубичаст облак, који шушти и пуцкара као танак лед под притиском брода. Уствари, облак је јесте од леда: састављен је од кристала угљене киселине.

Сад се опет добро види: капази нису сасвим прави. Кривуцају, преплићу се, пресечени су тракама црвенкасте земље, да би се мало даље опет наставили. Шта они претстављају?

Нема времена да се сад о томе мисли. Наша ракета се муњевито приближава планети. Љутито заурлаше осцилатори, тело поново осећа тежину, крв јури у главу заслепујући вид.

На висини меру се смањују светлеће бројке: 200 километара, 150, 100, 70, 40...

Страховит удар — и одмах потпуна тишина која готово звони у ушима. На Марсу смо!

Тајна канала

И, ево нас, стојимо на марсовској „земљи“. Свуда наоколо, докле поглед сеже, шири се тужна равнина која потсећа на паркетирани под. Нисам је случајно упоредио с паркетом: читава равнина покривена је мрежом узаних пукотина и као да је попљочана као цигла црвеним дашчицама. И ваздух, због прашине, изгледа црвенкаст. Кроза њ једва светли тамноцрвено, необично мало Сунце.

Сунце сија, а небо тамноплаво, као на Земљи у ноћ обасјану месечином и на њему светлуцају крупне, јасне звезде. Ма колико да изгледа чудан овај непознати свет, ја не могу да се слободим осећања да сам негде већ видео

овакву исту тужну равнину. Да, разумем се, она веома много потсећа на мале „тргове“ од испуцале иловаче каквих сам се нагледао у пешчарама Средње Азије.

Хоризонт изгледа невероватно близу. То није обмана вида. Марс је знатно мањи од Земље и због тога је његов облик лопте приметнији — све што лежи даље од четири километра скривено је од погледа очију.

А шта је тамо, иза хоризонта? Али, пре него што почнемо пушествије по Марсу, морамо поставити и довести у ред апарате. То нам одузима неколико часова.

Најзад, професор Сатпаев свечано уноси праву забелешку у дневник метеоролошких посматрања: „Дванаести август 1971 године. Московско време 14,10. Температура ваздуха минус 22 степена Целзијуса... Баш као у средњоазиској пустињи. А ипак, овде је већ марсовско пролеће. На јужној полулопти, где смо се ми спустили, оно је у пуном јеку. Али, дан се клони крају и температура нагло опада.“

Готово читаву ноћ настављамо с нашим посматрањем. А ноћ је била кратка, као код нас на северу. Кад се тама спустила, на небу су се појавила два мала Марсова „месецца“ — Фобос и Демос, или „Страх“ и „Ужас“ — верни пратиоци бога рата. Мали Демос, готово личи на сјајну звезду. Фобос више потсећа на Месец, мада је трипут мањи од њега. Он се понаша доста необично: изишао је на западу, брзо се кретао по небу и зашао је на истоку. Брзина његовог кретања је толика да брже пређе своју путању око Марса но што се окрене око своје осе. У дугим зимским ноћима Демос понекад „успе“ да чак и три пута „претрчи“ Марсово небо.

У расвет зоре температура је пала на минус 40 степени.

— Ето вам ваших незаборавка! — подругљиво се обрати Сатпаев свом колеги Лобанову.

Али, није сад време за распри. Сваког часа научници меће температуру ваздуха и земљишта и њихову влажност (показало се да је влажност већа но што се претпостављало).

Ујутру кренусмо на први поход нас тројица: Павел Петро-

вич Сазонов, професор Лобанов и ја. Марченко и Сатпаев остали су у бази ради даљих посматрања.

Видевши на карти да нас од наше базе до најближег канала дели 20 километара, пођосмо у том правцу. Упркос тежини наших костима и путне опреме, кретали смо се прилично брзо. Сила теже на Марсу мања је готово за три пута него на Земљи. Због тога наши кораци пре личе на скокове.

По тврдом тлу ишло се лако. Али, земљиште је ускоро постало неравно и кад смо наишли на узале ноге су нам дубоко пропадале у наносе црвенкасте прашине.

— Погледајте! — шапато рече Лобанов и ухвати ме за

рукав. — Часна реч, то је дрвело!

У даљини су занста штрчала из земље нека крива, зеленољубичаста стабла. Похитали смо према њима. То је било растиње! Не дрвело, то не! Пре огромни кактуси, слични онима које сам видео у каменитим пустињама Мексика, где сам боравио претпрошле године, само покривени дебелом, сјајном кором необичне љубичасте боје. Издаци, који су потсећали на потсечене руке, били су сви окренути на једну страну — према Сунцу. Кора тог марсовског растиња, првог на које смо наишли, била је толико тврда да смо с тешком муком успели да одрубимо неколико иверки.

(Наставиће се)

ЛЕПТИРИ — ЦИНОВИ

У густом шипражју лежи, притајивши се, ловац Аустралијанац. Његов продоран поглед трага по густом зеленилу. Нешто је угледао! Рука затеже лук. Још само један секунд и танка стрела стиже плен. Пред ловчеве но-

ге, на зелени травни покривач пада — лептир. Не чудите се. У Северној Аустралији и на Новој Гвинеји домороци одла-

па су због тога ентомологи, не вичи руковају стрелом, при- нуђени да их лове помоћу пуш- шака малог калибра.

— Можда, Али, ако је то смешно, онда је смешно и наше министарство сигурности. Ви се сећате да су ме пре ручка позвали да лично примим једну поруку са Сарка?

— Да.

— Ево вам је.

Самија узме танак, провидан замотуљак хартије исписан црвеним словима.

„Јављено је да су се двоје Флоринана потајно увукли на ваш брод. Одмах их затворите и изолујте. Једно од њих може тврдити да није с Флорине и да је аналитатор свемира. Сем изолације, не предузимајте никакве мере. За њих ви одговарате. Предајте их органима сигурности. Крајње поверљиво и хитно!“

— Предајте их органима сигурности, — понови Самија као скамењена.

— Видите, „крајње поверљиво“. Није требало да вам о томе говорим, али ви сте нисте друкчије дали убедити.

— А шта ће с њима тамо учинити?

— Тачно вам не бих могао рећи. Сигурно је да човек за кога се сумња да је шпијун и убица не може да очекује понашање у рукавима. Могућно је, такође, да његова прича о уништењу сећања сада заиста постане стварност.

IX

ПЛЕМЕНИТИ

Племенити од Фајфа био је најважнија личност на Сарку и због тога није волео да га виде кад стоји. Као и његова ћерка, био је малог раста, али, на супрот њој, он није био пропорционално грађан, јер је његов мали раст долазио од његових неспоразмерно кратких ногу. Труп му је био снажан, а глава крупна, маркантних црта. Стога је увек седео иза свог пнеаћег стола и, сем његове ћерке, личне послуге и жене — док је она још била жива — нико га никад није видео у другом положају. Ту, за столом, његов изглед одговарао је његовом положају и важности.

— Претпостављам да су сви прихватили позив — рече он безвољним гласом, каквим се увек обраћао свом бледом секретару.

— Да, — одговори секретар истим безвољним и беживотним гласом.

БОРБА ЗА ФЛОРИНУ ПЛАНЕТУ ОСУЂЕНУ НА ПРОПАСТ

(30)

Роман од И. АСИМОВА

И он је сад чекао. Одаја је била пространа, места за друге била су спремна. Велики хронометар, који за последњих хиљаду година ниједном није стао, ниш је ма и за један минут отишао напред или назад, показивао је два часа и двадесет минута.

Готово пре годину дана, петорица Великих племенитих са Сарка састали су се у овој истој одаји. Тада, као и сад, петорица Великих, чаштраки по читавој планети, сваки на свом континенту, састали су се у тродимензијалној персонафикацији. Простије речено, састале су се њихове слике у природној величини и боји, пренете помоћу тродимензијалне телевизије. Сви сем Фајфа били су присутни својом појавом и гласом — свиме сем телима. Тако испуњени у тој одаји они су претстављали сву власт на Сарку, заправо сам Сарк. Ипак, не би се могло рећи да је та слика моћних властодержаца Сарка била херојска и нарочито достојанствена. Рјун је био ћелав, ружичаст и дебео, а Бад некако сив и сав смеђуран. Стин, напудерисан и сиров, са својим вечитим извештачним осмехом на уснама, узалуд се трудио да одржи изглед животне снаге коју више одавно није имао, док је Борт целом својом спољашњошћу изражавао лажни презир према пристojности, презир који је нишао дотле да је истинао своје прљаве нокте.

А ипак, они су били петорица Великих. Сваки од њих имао је свој континент, у њиховим рукама била је контрола читаве производње кирта. Њихов новац учинио их је господарима Сарка. Њихови послови одређивали су њихову политику. А између њих петорице, племенити од Фајфа био је најбогатији и — с највише моћи.

Приликом тог састанка, племенити од Фајфа обратио се осталој четворници: — Примимо сам једну занимљиву поруку.

Ништа нису одговорили. Чекали су. Фајф је тада пружно команди металног филма свом секретару и овај је прилазио једном по једном, задржавајући се пред њима довољно дуго да би могли прочитати поруку.

— Тако, сви сте је видели, — рече најзад Фајф. — Ако немате ништа против, ја ћу је сад гласно прочитати, да бисмо заједнички могли да оценимо њено значење. Порука гласи:

„Ви сте један од Великих племенитих од Сарка и с вама се нико не може такмичити у погледу моћи и богатства. Ипак, та моћ и то богатство почињу на веома слабом темељима. Ви можете сматрати да огромне количине кирта, које вам сваке године даје Флорина, ни у ком

случају нису слаби темељи. Али, поставите себи питање: Колико ће дуго Флорина постојати? Увек?

Не! Флорина већ сутра може бити разорена. Она може постојати још хиљаду година. Од ове две могућности, прва је вероватнија. Нећу је ја разорити, у то будите сигурни, али она ће нестати на начин који ви не можете ни да предвидите, а још мање да спречите. Размислите о овоме. Покушајте да замислите да је Флорина већ разорена. Замислите и да је читаво ваше богатство већ отишло у неповрат. А ја тражим од вас само део тог богатства, додуше већи. Остављам вам извесно време за размисљање и доношење одлуке. Али, немојте га злоупотребити!

Ако само будете покушавали да одуговлачите, ја ћу објавити читавој галаксији, а посебно Флорини, истину о претстојећој несрећи. После тога неће више бити ни кирта, ни богатства, ни моћи. Неће их више бити ни за мене, али ја сам навикао да живим без свега тога. Неће их више бити ни за вас, а то ће за вас бити страшно, јер сте ви рођени и одрасли у моћи и богатству.

Уступите ми већи део свога богатства — начин на који ће се уступање извршити и суму коју захтевам јавићу вам ускоро — и ви ћете слободно и кесметано моћи да уживате оно што вам буде остало. Према вашем данашњем стању, тај остатак неће бити велик, али то ће ипак бити више од онога што би вам у противном случају остало. Можда Флорина неће бити уништена за вашег живота и ви ћете, ако ја мој предлог пристанете, живети, ако не раскошно, а оно угодни и безбрижно.“

Фајф је завршио читање поруке. Сви су и даље ћутали.

— Занимљиво писмо, — настави он. — Потписа нема, а стила је намен и бомбаст. Шта ви мислите о овоме, племенити?

Рјуново ружичасто лице изражавало је незадовољство.

(Наставиће се)

КРИС и Кампилаан Малајаци

Имеђу Азије и Аустралије, на простору од преко 5.000 квадратних километара, разбациано је око 3.000 острва Малајског Архипелага. Ова највећа острвска група на свету, чије обале заљускују три мора — Јужно, Кинеско и Тихи Океан — обухвата Великосундска, Малосундска, Молучка и Филипинска Острва. У тој земљи великих лепота и чудних контраста могу се још наћи поред модерних градова, и насеља на кољу, а поред високих школа и културно-научних установа — трофеји племена ловаца на главе. У те су-протности могу се убројати и две врсте специфичног малајског оружја: кампилаан и крис, које урођеничка племена употребљавају упоредо с најмодернијим пушкама.

Све до Малаке, национално оружје племена Малајског Архипелага је кампилаан — комбинација ловачког ножа и мача. Кампилаан је по свом постанку млади од лука, дуваљке и стреле, омиљеног оружја свих примитивних племена уопште. Он се јавља и под другим именима — боло код племена Игорота, мандак код Дајака — али свуда има заједничко порекло и дубоко се унлео у живот ових народа.

Кампилаан се састоји од благо савијеног сечива, оштрог само с једне стране, које је обично проткано златном жицом. Оно је жицом и влакнима потопљеним у смолу спојено с дршком, која је обложена месингом. На том месингом окову обично се налази богато извезена орнаментика. Корице су од орнаментисаног дрвета, из два дела, која су међусобно

спојена широким тршчаним тракама. Код ловаца на главе, на унутрашњој страни корица налази се увлака од дрвета у коју се ставља мали нож с дугим дршком. Урођеници носе кампилаан обешен преко рамена на фино изатканој траци. Кампилаан није само убојно оружје. Лепо украшени кампилаани често се могу видети као украс на издвојеним урођеничких кућа.

Насупрот кампилаану, који је у општој употреби код свих малајских племена, крис је главно оружје само код муслиманског становништва Малајског Архипелага. Крис се састоји од добро искованог, искошеног и украшеног, сечива правог или пламеног (вијугавог) облика, раскошно израђене коштане дршке и корица са широким усним отвором у облику чуна. Дobar крис морао је да има оштро сечиво, које може у једном замаху да пресече маље на цеваници. Да би дејство криса било што ефикасније, сечиво се замаче у отрове. Надалеко су чувени отрови са Јаве и Борнеа, који делују директно на срце.

Нарочита пажња поклања се украшавању дршке криса. На тим украсима може да се прати смена старих митолошких мотива с новијом, чисто декоративном орнаментиком. Дршка је обично у облику змије или змаја, светих животиња Малајаца, а јављају се и стилизовани људски ликови. Корице криса су такође богато украшене. На њима се често налазе записи који треба да имају лековито моћ. На острву Ветеру, у корице се ставља талисман, али нико сем врача не сме да зна где је сакривен, јер би иначе било изгубљено његово чудотворно дејство.

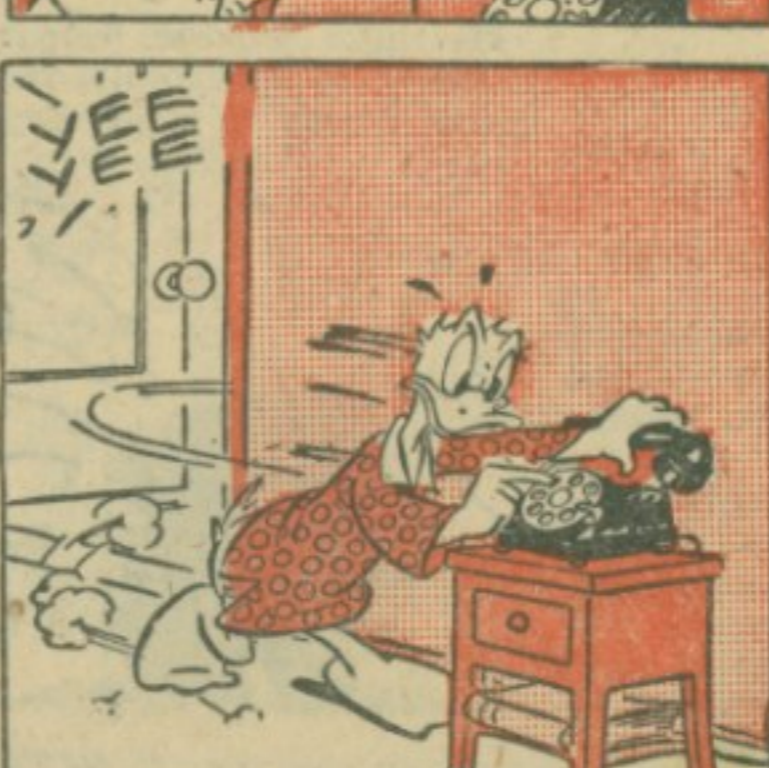
Иако је крис врло ефикасно и опасно оружје, његов спољни изглед то ничим не одаје. Ко га први пут види, помислиће да је некакав безазлен предмет. Штавише, крис се убраја у најспецифичнија уметничка остварења малајског занатства.

МАТЕРИНСКА ЉУБАВ

Пре неколико година, за време велике суше у Аустралији, дивље животиње су толико патиле од жеђи да су, у потрази за водом, улазиле чак и у фармерска дворишта, иако их је тамо очекивала готово сигурна смрт. Наиме, земљорадници, чија је стока такође скапавала од жеђи, били су на сталној стражи, да им дивље животиње не попију и оно мало расположиве воде. Сваки је на капији држао обешену пушку, да би му била на домаку руке у случају потребе.

Док је тако један фармер стајао у приправности поред своје пушке, из оближњег жбуња појавила се женка-кенгур са својим младунцем у торби и слабачким, изнемоглим скоковима упутила се према капији. Није стала чак ни кад је угледала наоружаног човека. Приближавала се и даље, упурући у њега молећив поглед својих дивних, смејих очију. Прошла је тако кроз капију и упутила се право посуду с водом, остављеној за оно мало преживелих домаћих животиња. Фармер, у недоумици, још није пуцао. Док је њено младунче из торбе појудно пило воду, мајка је непрестано гледала у фармера преклићућим погледом. А онда се окренула, не прогутавши сама ни кап воде, и весело отскакутала преко чистине, натраг у своју постојбину. Фармер ју је посматрао све док није замача у жбуње. Затим је спустио пушку, протрљао влажне очи и отишао на посао, причајући са узбуђењем о дотле невиђеној материнској љубави.

КРОЗ ЖИВОТ И ШКОЛУ

Јордан

Јордан (Хашемитска Краљевина Јордан) је држава која се налази у Предњој Азији. На северу се граничи Сиријом, на истоку се налази Ирак, на истоку и југу Саудиска Арабија, а на западу Израел. Површина Јордана износи 95.000 квадратних километара. На том простору живи око 1.250.000 становника.

Углавном производе пшеницу, оvas, сочиво, јечам, пасуљ, дуван, памук, сезам, уље и гро жбе. Коza има око 300.000, оваца 120.000, говеда 60.000. Доста је богат минералним солима и фосфатом.

Од севера према југу Јордан пресеца железничка пруга дуга 323 километра, а има и око 1.400 миља асфалтираних путева. Преко Јордана во ди ваздушна линија Каиро—Багдад—Делхи, а пресеца га и нафтовод који се пружа од Киркука до Хаџфе. Због недостатка угља, гвожђа и квалификоване радне снаге, индустрија није могла да се развије, па је Јордан упућен да увози индустријску робу. Спољна трговина углавном се налази у рукама Енглеза.

Јордан је био провинција старог турског царства, коме је припао у 16 веку, и звао се Трансјорданија. После слома турске царевине у Првом светском рату, Енглези су Јордан доделили емиру Абдулаху, а сам Јордан остао је под енглеским протекторатом све до 1946, када је постао Краљевина Трансјорданија. Пошто му је припојен арапски део Палестине, 1949 године, он добија назив Хашемитска Краљевина Јордан.

Земљиште Јордана има претежно пустињски карактер. Обрадиве земље има нешто преко 8.000 квадратних километара. Становници се баве земљорадњом и сточарством.

Јордан

пивију. После смрти Нумине, богиња Дијана претворила је нимфу Егерију у кладенац.

ШТА ЈЕ ПОТЕС?

Потес је део земљишта ограничен природним границама (путевима, рекама, потоцима, јаругама, итд.). Сваки потес има свој назив.

СОМАТОЛИЗА

Соматолиза је шаренило боја код животиња ради прилагођавања боји околине, да би се тиме заштитиле од непријатеља.

ШТА СУ ПЕТРЕФАКТИ?

Петрефакти су окамењени остаци животиња и биљака (фосили).

Дијаманти у жељеним бојама

Стручњаци за атомску енергију у Енглеској одлучили су да заинтересованима ставе на располагање извесан број реактора, који ће моћи да „боје“ дијаманте. Ова идеја није свим нова. О могућности бојења дијаманата писано је још пре неколико година, па је тај изум чак и патентиран. Данас се могу добити следеће боје дијаманата: плава, мрка, зелена и жута. Највише се тражи плава боја. То је у прво време изазвало праву узбуњу међу произвођачима дијаманата, док се није открило да је ова вештачка боја непостојана. Наиме, она се губи загревањем

„ОКО СВЕТА“ ЗА ДЕСЕТ МИНУТА

Први људи који су облетели око света, и то за свега десет минута, били су амерички

истраживачи Ричард Берд и Флојд Бенет, 9 маја 1926 године. Наиме, они су тада извели кружни лет око Северног Пола и, пошто су тиме прелетели све меридијане, они су теориски обили свет у једном лету без спуштања.

КО СУ БИЛИ ТИСУЊНИЦИ?

Тисуњници су у старој српској војсци били заповедници над тисућом (хиљадом) војника. Њихов положај је био испод положаја војводе.

СЕШ

Сеш је француска реч и означава таласасто њихање водене површине под утицајем разлике у ваздушном притиску на супротним крајевима језера.

Мали зоолошки лексикон

Прва животиња појавила се на Земљи пре 1.200 милиона година, и то је бесумње био неки зглавкар. Милијарду година касније настали су гмизавци, а затим сисари. Човек у данашњем облику јавно се пре милион година.

Која је најинтелигентнија животиња на свету?

То је гавран. Кад јато гавранова пође да тражи храну, оно постави стражара, који је у стању да разликује човека који носи пешачки штап, од ловца који носи пушку. Ако нађе тврду кору хлеба, гавран ће је однети до најближег потока и потопати је у воду све док се не раскваси. Нађе ли шкољку, понеће је високо у

ваздух и пустити да падне на неку стено, да би јој се разбио оклоп.

Гавран је несташан и весео као какав враголаст дечак. Ако нађе на заспалог зеца, привући ће му се тихо, па га изненадно кљушнути у главу. То исто учиниће кад види пса који спава. Пошто се пребављена животиња тргне иза сна, он одлети, гракујући потсмешљиво.

Један природњак са америчког универзитета Корнел описао је како је његов гавранљубинац показивао очигледно

задовољство кад је гледао како дечаци губе равнотежу и падају с греде на којој вежбају.

Која је најмања животиња на свету?

Парамецијум, врста праживотиње, који има облик папуче и дуг је 0,2 до 0,5 милиметара. Без ногу, пераја, плућа, очију и ушију — он је ипак у стању да узима и вари храну. Остатке избацује и удаљује се од њих покретима длачица којима је обрасло његово тело. Парамецијум не подноси топлу воду и избегава слану. Напада протозое, ударајући их својим длакастим израштајима.

Која је највећа животиња на свету?

Плави кит. Он може да буде тежак и до 125 хиљада килограма, а дугачак преко 33 метра. Али, његово уско ждрело омогућава му да се храни крупнијим морским животињама. Ништа веће од иловке не може да прогута. Кад се роди, кит-беба тежак је осам тона, а дугачак само упола мање од мајке.

Која је најбржа животиња на свету?

Једна врста сокола, који, летећи за пленом, може да достигне брзину од 320 километара на сат. Остали: гепард 110, антилопа 95, ној 80 километара на сат, итд.

Шта омогућава слепом мишу да безбедно лети по мраку?

Радар! Летећи по мраку, слепи миш не престаје да пушта звуке нечујне за човека ухо. То су ултразвучни крици, који се одбијају кад наиђу на пре-

Алан Девос, амерички зоолог, написао је занимљиву књигу „Чаробни свет животиња“, у којој ће сви они који воле природу наћи одговор на многа питања која им досад нису била јасна. Ово је кратак избор из те књиге, пуне смелих, необичних и неочекиваних закључака.

преку и враћају животињци. По тим одбијеним звуцима може прима, она се оријентише.

То је, уствари, принцип радара.

Слепи миш могао би да лети брзо чак и по соби у којој су густо распете клавирске жице и да ниједну не закачи!

Колико ногу има стонога?

Највише две стотине. Међутим, кућна стонога нема више од петнаест пари ногу, а пољска двадесет и један пар.

Како животиње виде боје?

Готово сви сисари, осим мајмуна, виде свет у црно-белим сликама. Птице добро разликују црвену, зелену и жуту боју. Плаву и љубичасту уопште не виде — сем сове. Пчеле и мрави виде и боје које наше око не запажа; на пример ултравioletну, али зато не разликују црвену боју. Она је за њих тамносива или црна.

Чему служи реп веверици?

Тачно је да јој служи као крма кад скаче с гране на грану, али и као — једро! Кај се више веверица сели из једног предела у други, па наиђу на реку, свака ће наћи какав комад дрвета, узјахати га и високо уздићи реп — тачно у

правцу ветра. Тада флотила веверица заплови преко реке, с ветром у лева.

Каткад се и мишеви такође на необичан начин користе својим репом. Изгладнели, а до хране не могу да стигну, они ће кроз леку рупицу провући реп и замочити га у брашно, мед или нешто слично, па га онда — олизати.

Постоје ли гробља животиња?

Највише се говорило о гробљима слонова, али она никад нису пронађена. Међутим, на Антарктику је откривено гробље фока. Близу ледене баријере код Дригалског нађено је на хиљаде смрзнутих и музифицираних тела фока. Била су тако поређана као да су по неком плану доношена. Старост лешева била је веома различита — за неке је утврђено да ту леже већ више векова. То гробље било је заклоњено ледом, само је један тунел, добро скривен, водно до њега. Туда се провлаче фоке које осете да им се ближи крај.

Један члан Америчког музеја за историју природе открио

је нешто слично у пустим залеђеним пространима Јужног Пола. Он се дуго питао зашто никад није наишао на угинулог пингвина. Једног дана угледао је с врха неког брда језерце с веома бистром водом. На његовим обалама видео је више потпуно непокретних пингвина. То му се учини чудно и он им се приближи. Били су на смрти, али се још више изненадио кад је у језеру угледао безбројна, добро очувана тела угинулих пингвина.

Пију ли слонови воду сурлом?

Не. Они увлаче воду у сурло, па је затим уштрицавају себи у уста. И кад сисају, мали слоновии не користе се сурлом.

Може ли болњивко прасе да одапине своје болђе?

Не може уопште. Оно није у стању да по својој вољи одапне болђу и усмери је у

правцу у коме жели. Па ипак, човек није сигуран кад се налази поред разбеснеог или уплашеног болњиваког прасета. Као и многе друге животиње, кад је љуто оно се тресе и удара репом. Притом се догоди да се откине и по која болђа. Она тада полети, фијучући, и треба је се чувати, јер може да убије зеца, па и какву већу животињу.

Постоје ли међу животињама „до гроба верни супружници“?

Мало их је. Ипак, палмову граничку за верност и трајну љубав добила би — лисица. Мужјак и женка, кад стекну пород, постали су пар који само смрт може раставити. Отац се никад много не удаљује од породице. Он за младунце и женку набавља храну и необично је одан супруг и отац. Сличан је и рис, док вук штити вучице, али не улази у јазбину. Пума веома предано прати „васпитавање“ младуна-

ца. Добра лето одмами од породице, којој се ујесен опет враћа.

Постоје ли животиње-лекари?

То не, али их има које у међу себе необично вешто да лече. Тако је познато да плућка сломљену ногу замаче у блато, које замењује гипс кад

се стврдне. Лисица одлично познаје траве које лече од змијског уједа. Веверице као да су свесне хигијене — сваког јутра проветравају своје „одаје“. Кад јелен по хладном времену преплива реку, никад неће мокар дећи да се одмара, већ ће се кретати док се не осуши, а стари реуматични јелени ваљају се лећи по блату, па се суше на сунцу, као људи у бањама. Рис се обилно служи лековитом наном кад га заболји трбух.

Је ли кртица слепа?

Јесте. Њене очи, велике колико глава цноде, омогућају јој само то да једва примети какав јак светлосни извор.

Убија ли медвед своју жртву растржући је?

Не, он то чини ударцем предње шапе, или зубима. Иначе, медведи су углавном мирољубиве животиње, којима се погрешно приписује крволаштво. У истом су положају вампири. О њима је нарочито у прошлом веку много писано. Претстављани су као одвратне и невероватно опасне животиње. Уствари, вампир је дугачак једва дванаест сантиметара. Он не сиса крв као што се тврди, већ само капи што се скупе на ранци коју зада својим секућима. Његов узај, није болан и никад не изазива смрт.

Зноји ли се нилски коњ „крвавим знојем“?

Не, иако тако изгледа. Кад нилски коњ изиђе из воде и кожа почне да му се суши на сунцу, он лучи из ње капљице црвенкасте течности, која заиста личи на крв. Зато се каже да се он зноји „крвавим

знојем“. Уствари, то је једна масна материја која спречава да му кожа испуца на сунцу.

Могу ли птице да лете уназад?

Има их које могу, на пример колибри. Они се дубоко завуку у круницу цвета да би пили нектар и за то време лебде у ваздуху машући брзо крилима. Излазећи, колибри полети право уназад, а то може да учини јер је у стању да окреће своја крила готово као људи дланове!

Зашто постоје једнобојна и шарена птичја јаја?

У прастара времена сва птичја јаја била су жућкастобела, као и јаја њиховог далеког претка — змије. Да би их заштитила и прикрила од прождрљиваца, природа их је дошние обојила према пределу у коме живе птице што их ноје.

Је ли тачно да птице подражавају људски глас?

Јесте. Али, увек се наводе као пример папагаји, затим вране, чворци и још неке, а има их много више. Један при родњак успео је стрљивим радом да научи царића да изговори 125 речи.

КРУГ ЉУДСКОГ ЗНАЊА ШИРИ СЕ ИЗ ДАНА У ДАН

Реч „енциклопедија“ уствари значи „круг знања“. А круг људског знања шири се из дана у дан и енциклопедије које су пре једне деценије садржавале у себи сва постигнућа из једне научне области, данас су већ застареле и не садрже многе појмове и термине познате чак и нестручњацима.

Совјетска „Велика медицинска енциклопедија“ била је издата пре нешто више од четврт века. У њој ћете узалуд тражити израз „антибиотик“, познат данас сваком детету. Због тога је било неопходно издати нову медицинску енциклопедију, чији је први том (а биће их 35) већ изишао из

штампе. Ново издање „Медицинске енциклопедије“ одликује се многим занимљивим новинама. Многе илустрације у њој израђене су у две боје, а могу се посматрати само кроз нарочите наочари, помоћу којих се добија утисак

тродимензијалности. То је досад први случај да су у једној енциклопедији коришћени стереоскопски цртежи. Лекар или студент медицине ставља наочари чије је једно „стакло“ од плавог, а друго од црвеног медијума и пред њим се, уместо обичног, димензијалног цртежа, појављује тродимензијална слика каквог сићушног израштаја на можда-ној кори...

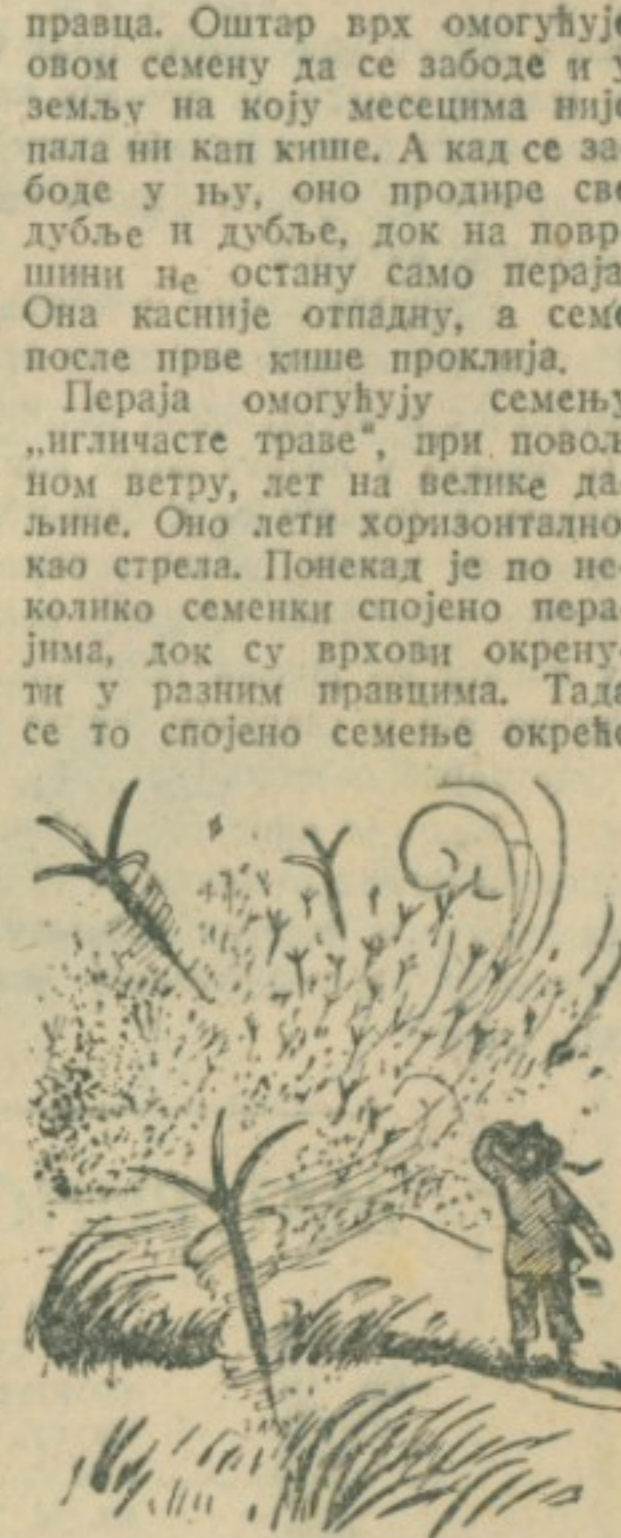
Друга новина можда је још занимљивија. Као што је познато, многе унутрашње болести праћене су такозваним патолошким звуцима. Нејормални шумови у срцу и аорти, шупштање у плућима указују лекару на природу болести. Али, необично је важно да лекар распознаје врсту шумава у телу болесника. То није тако једноставно, јер је њих понекад веома тешко разликовати и одредити, запамтити карактеристике шумава који пра те једну одређену болест. Због тога је, као саставни део енциклопедије, израђено око стотину малих грамофонских плоча од пластичног материјала. Лекар ставља једну плочу на обичан грамофон и у његовој ординацији зачуће се звук куцања болесног срца или дисање оболелих плућа. За свако обољење праћено карактеристичним шумовима има посебна грамофонска плоча. Упоредјући звуке с плоче и шумове оболелог органа, лекар се не може преварити у постављању дијагнозе и одређивању начина лечења.

Срећом-НИЈЕ ЧЕСТО

Нских летњих дана, кад је ветар нарочито јак, а година повољна за „игличасту траву“, становници Новог Мексика морају да се боре против једне чудне напасти. Читави облаци болњиваког семенја лете тада хоризонтално и забаци се у све што се нађе пред њима. Читави крајеви изложени су тада „нападима“ семенја, које продире у куће и, кроз одећа, забаци се људима у кожу. Тих дана радње су затворене, а људи избегавају сваки непо требан излазак из куће.

Биљка чије семенје ствара овалне тешкоће становницима Југозапада Америке познато је под именом „игличаста трава“. Научно име јој је склеропогон бревифолиус. То је аниска биљка, потпуно неупаљива, осим у доба кад јој плодови нису још сасвим дозрели. Они су тада ружичасте боје и дају читавој околини врло леп изглед. Кад година није нарочито повољна за „игличасту траву“, њу нико и не примећује осим овчара, којима стално наноси штету. Оштро семенје забаци се у кожу оваца, често изазивајући инфекције, па чак и угинуће животиња.

Семе има облик игле, на чијем се крају налазе три перајца која се шире у три разна

на ветру као крила ветрењаче. Срећом по становнике америчког Југозапада, најезде семенја догађају се врло ретко — једном у више десетина година. Да није тако, живот у овој области био би неподносљив.

Кодне године СТАРОГ ЗАГРЕБА

Торе на брегу, на једном хумку Грчких Горица, опасан тврди зидинама, стари Загреб био је изграђен попут свих средњовековних градова. На средини, уз цркву, трг. Око њега кућне тесно збијене, а улице толико уске да се по негде стрехе додирују. Куће покривене прелом, сламом, трском, шиндром; ни на једној нема димњака. У кућама само огњиште, озидано, налик на камин, а дим се распростира таваном, где се суши месо на гредама. На крову, у шпидри, направљене су одушке, куд се пробија дим, али, он и сам налази себи пута. Кад би се увече с градског зида погледало на варош, изгледало је као да у свакој кући тига ватра и да ће сад букнути. Све се димило и слуда се осећао мирис дима, који се као беличаст облак надвијао над градом.

Злослутно звоно

Ватра, у овом збијеном скупу старе и грешне дрвенарије, била је најопаснији непријатељ. Она је граду претила сваког тренутка и зато је варошки магистрат већ од давних

времена нарочито строго пазио да се ватра у огњиштима на време гаси, да увек неко буде поред ње. Ноћу су ноћобдије обилазиле улице и извизивале сат када су све ватре морале бити погашене. И најмања непажња могла је да буде судбоносна. Али, поред све будности и варошке управе и грађана, стари Загреб је често био жртва ватре. Не само да је пожар за врло кратко време уништавао куће у вароши опасаној зидинама, него га је ветар разносио и по предграђима, чак и у она удаљенија.

Можда је један од најбољих времена у историји Загреба био 17 век. Кроз читаво то столеће велики пожари смењују се с другим страшним несрећама: кугом и глађу. Сваки велики пожар готово непосредно прати појава куге и глади.

Било је то крајем марта 1645 године, око десет часова увече. Ноћобдија је већ неколико пута обилазио варошке улице и кућу на сваки прозор где је у кући још видео светлост. Грађани су полегали, у огњиштима запретали ватре и свуда је завладала тишина. Од једног, звоно са куле Дверца својим позивом на узбуну тр-

гло је грађане из првог сна. То је звоно увек било злослутно. Оно је најављивало опасности које прете вароши на Грчким Горицама, позивало грађане у судбоносним тренуцима на зборна места и пратило их када су одлазили у борбу. Али, овај пут је задоцнило. Непријатељ је био бржи од његовог гласа. Кад су грађани скочили из својих постела, многима је већ горео кров над главом, а црква св. Марка претворила се у страшну пламену буктињу. Силан ветар, који је дувао читавог тог дана, сада улој као да се помамно. Са црквеног крова, такође покривеног шиндром, ватра се распала не само по вароши загревачкој, него и по суседном Каптолу и по варошким подграђима.

За непун сат, читаво варош и зидинама била је у пламену. На гашење се није могло ни помислити и сваки је покушавао да спасе макар нешто од свог иметка. Изгорела је силна бурад с вином и све жито што је чувано у граду. Ниједна кућа од дрвене грађе није остала поштеђена, а изгорела су и Каменица врата, једна од најважнијих градских капија. У „старијој саборној цркви на Каптолу изгорео је дрвени кров, а поред многих кућа и епископски двор. Црвени петак, како се некад говорило за велики пожар, додирујући је својим страшним пламеним крилима и зграде које су биле прилично удаљене. За неколико сати Загреб је био претворен у огромно зарниште. „А када је настао дан, каже један савременик који је ову ноћ проживео у Загребу, оку се пружила прежалосна слика. Између голих зидова стршила су озидана огњишта и сводови изгорелих кућа. Улицама, закрченим гредама које су се још димиле, пролазиле су групе људи и гласно нарицале, оплакујући своју горку судбину“.

После пожара — куга и глад

Страњујући од турских упада, јер је велики део Славоније тада још био под Турцима, који су се залетали све до Саве код Загреба, варошки магистрат најпре се побринуо да се опораве Каменица врата. Грађани су знали да Турци радо искоришћују забуне и несреће за своје пљачке и нападе и зато су прегули да поново осигурају свој град. Убрзо се дознало да је овај страшни пожар изазвао својом непажњом један ђак који је становао у близини цркве св. Марка. Најпре је планула кућа у којој је он становао, а потом је ветар пренео ватру на црквени кров, одакле ју је разметнуо по целом Загребу. Загреб се још није био опо-

равно од ове несреће, кад се ујесен 1647 године у његовој непосредној близини појавила куга. Куга је захватила готово сва варошка подграђа и устала се, захваљујући мерама варошке управе, пред самим градским зидинама. Горњи град прекинуо је све везе са својим подграђима. У град нико није смео ући, ни изаћи из њега. И ко је једном изашао, више се није смео вратити. Затворене су све градске капије, а храна се уносила на одређеним местима преко градских бедема. Споља су у Горњи град допирали јауци самртника и запомагања оболелих, а грађани су свакодневно са својих бедема посматрали како гробари из кућа и подграђу извлаче лешеве и возе их на заједничко гробље кужних.

То је трајало тако до фебруара 1648. Куге је нестало, али је сада запретила глад. Није су остале необрађене, хране је нестало. „Многи грађани оболели и помрше од тешких последица глади. Готово сваког дана наилазило се на мртве људе по кућама у Загребу и по колибама у околним селима. И то су били више скелети него тела“. Глад је завладала по целој Хрватској. Селаци су пошли у Загреб да траже храну, али ту су нашли само сапатнике. Тада су многи кметови напустили своје старе господаре и селишта и отседили се у плодније крајеве. Многи су отишли у Славонију и, у потрази за храном, свог феудалног господара заменили Турцином.

Али, тиме нису завршене све невоље старог Загреба у овом веку. Године 1674 он је поново постао жртва великог пожара, који је уништио готово све што се изнова саградило после оног од 1645. У пожару су уништене све залихе жита и друге хране, а неродна година запретила је глађу целој Хрватској. Према једном запи-

сани, али овај пут је продрла и у љу. Донели су је неки калуђери који су скупљали милостињу по хрватским селима. Но, чим се у манастиру у коме су калуђери отсели појавила куга, варошки магистрат нареди да се зазидају врата и поставе страже које ће дању и ноћу пазити да нико од грађана не дође у додир с калуђерима. То су били дани стрепње и неизвесности. Куга је харала по селима која су припала загревачкој вароши, а у њој су умирали окупљени калуђери...

Али, и овога пута Горњи град је био спасен. Осим калуђера, нико се више није разболео. Појавила се ујесен и поново је настала упрочење, остављајући свуда изван вароши загревачке пустош и беду. Село Маркушевац, које је припадало Загребу, остало је готово сасвим пусто. Из других села селаци су се од страха разбегли и требало је дуго времена да се поново окупе на својим старим огњиштима.

Овај за град Загреб кобни 17 век примицао се својом сарпетку. Загреб је у њему два пута био спаљен, измучен и де сетковањ глађу, стрепњи уједно од најстрашније епидемије, која је стално претила тадашњем свету. У 18 век ушло се с бољим надама, али као да ни тај није заборавио разорно дело свог претходника. Није се испунила ни прва десетина новог века, а Загреб је поново постао жртва пожара, исто онако страшног као што је био онај из 1645 године. За непун сат цео град био је у диму и пламену. „Попут бујине ваљао се страшни пламен тесним улицама Горњег града и по његовим подграђима. Људи су бежали да се спасу из тог живог пакла. Све зграде осталоше без одбране и пламен је прождирао и такве кровове који су били покривени прелом. Цели Горњи град изгледао је као Троја коју су некада запалили Грци. Није преостала баш ни једна зграда за становање. Пожар је похароа и кровове свих градских кула осим једне једине“.

Дани стрепње и неизвесности

Није прошло ни десет година, а куга је поново запретила Загребу. То је била велика епидемија куге 1682 године, која је захватила целу Аустрију и Мађарску, одакле се, преко Драве, проширила и по Хрватску. Поново се куга нашла пред вратима загревачке ва-

ДОБРИ ПРИЈАТЕЛИ

Историји верног пријатељства између пса и човека ново поглавље, ових дана, исписао је пас Дико.

Ова истинита прича почела је јануара месеца у Сен-Назеру, малом приморском француском граду на ушћу Лоаре у Океан. Дуж међа лутала је нека мршава, изгубљена керуша. Такву, без господара, нашао је дванаестогодишњи дечак Макс Коро и изгубљено псега одвео својој кући. Тако је настало велико пријатељство између дечака Макса и пса Дикоа.

Али, средином лета, Максови родитељи, трговци сухомеснатом робом, одлучили су да пошаљу дечака његовом ујаку у варошницу Ермонви, удаљену 600 километара од Сен-Назера, чему се он веома обродовао. Код ујака је, сав задовољан, проводио годишњи одмор. Писао је често родитељима и они њему, али су у писмима крили тужну вест: 48 часова после дечаковог одласка, из куће је нестало Дико. Пса су свуда тражили, али узалуд. Пре неколико дана, играјући

се пред ујаковом кућом у Ермонви, Макс Коро угледао је, на главној варошкој улици, као у јануару месецу на кеју у Сен-Назеру, мршаваг пса како се једва вуче њему у су-

срет. Био је то Дико, сатрвен од умора, али сав срећан. Преваљно је 600 километара, вођен ко зна каквим псећим инстинктом, да би најзад поново нашао свога малог господара.

ДОСКОЧИО МУ...

Американку Хети Грин, највећу жену-финансијера у историји, називали су њени савременици „жегом која воли новац“. Страст према новцу, изванредно лукавство које је испољавала кад су у питању биле новчане ствари, тврдиљук који ју је често одводио у обично клишарење, наследила је од свога оца Едварда Робинсона, власника једне флотиле бродово-китоловаца из приморског града Њу Бетфорда. Али, ма колико били лукави и оштроум-

нишијале. Кад је Томи дошао по своју плату, Робинсон га је мрко погледао и рекао му:

— Катарку си тешко оштетио. Ветрови и морска вода почеће баш на томе месту да је нагризају и она ће иструнути. Погодили смо се да добијаш пет долара месечно. Двадесет и четири месеца — 120 долара. Тачно толико коштите постављање нове катарке. Пре ма томе, од твоје плате нема ништа.

— Старији морнар, којима се Томи поклоњив, посаветоваше му да се обрати неком адвокату Батлеру. Овај га је пажљиво саслушао и рекао му: „Буди стално у близини дока где је твој брод укотвљен и обавештавај ме о свему што приметни“.

Иако није схватио адвокатову намеру, Томи га је послушао. Најзад, једног дана донесе, адвокату вест да је „Мери Л“ испловила.

— Да ли су на њој извршене неке веће поправке? — хтео је да зна адвокат.

— Постављене су само нове пумпе за избацивање воде.

— Онда смо, младичу мој, добили натраг вашу зараду.

Истог дана адвокат је отишао код бродовласника и рекао му:

— Ви сте мом клијенту продали главну катарку брода „Мери Л“. Новац сте узели, а робу нисте испоручили. Нама је сад та катарка потребна.

Робинсон је схватио да је надмудрен.

— У реду. — одговорио је бесно. — Катарку вам не могу дати, јер је брод пошао на двогодишњу пловидбу, па је зато купујем натраг. Ево 120 долара.

— Извините, — љубазно му одговори адвокат. — Катарка није на продају. Али, кад је тако, мој клијент пристаје да вам је изда под закуп по цени од 10 долара месечно. То за две године износи 240 долара.

Тврдица и камшар Робинсон морао је да исплати тражену саоту.

КВЕЛЕА — КВЕЛЕА

Огроман облак наднео се над њивама. Облак од птица. У небројеним јанма спуштају се оне на поља, уништавајући за један дан више од стотину хектара сазрелог жита. Горе су од скакаваца, — кажу за њих земљорадници.

Та птица-штеточина није већа од чворка. Перје јој је боје песка, а само су јој доња страна главе и врат црни. Кљун јој је јак и црвен. Живи искључиво у Африци и зоолози је називају „квелеа-квелеа етиопика“.

Своја гнезда — донте чврстих зидова и отвора окренутих према земљи, да би била заштићена од напада грабљивица — квелеа-квелеа гради на бодљикавом багремовом жбуњу. На једном жбуњу може се понекад избројати неколико стотина тих гнезда исплетених од траве и гранчица.

Штета коју ове птице наносе афричким земљорадницима веома је велика и због тога они уништавају читаве багремаре само да би се ослободили крилатих штеточина.

ни, ипак се догађало да и њих неко надмудри.

Средином прошлог века вратио се у Њу Бетфорд, после двогодишњег путовања, китоловац „Мери Л“. Пре него што је посади брода исплатио двогодишње плате, Робинсон је пажљиво проучио бродски дневник. Тако је дознао да се за време путовања Томи, петнаестогодишњи „мали“ на броду, узварао једном на главну катарку и урезао у њу своје

КРАЈ

ПОМОРСКЕ БИТКЕ

О КОЈИМА СЕ МАЛО ЗНА

не агенте и помоћу њих извадила из мора драгоцености у вредности од близу једне милијарде француских франака.

Захваљујући изванредном стрпљењу и лукавству, агент једне велике италијанске компаније извукао је из мора, пре неколико месеци, богатство које је вековима лежало на дубини од 40 метара. Један обавештај из Бенгалије, у Три полису, јавио је компанији да му је неки рибар у пијаном стању рекао да је на неколико миља од обале открио олупину за коју се до тада није знало. Већ после 24 сата агент компаније искрцао се у Бенгалију са задатком да сазна где се олупина налази. Да би то постигао, агент је организовао одмах предао поморску експедицију ради откривања некаквог измишљеног блага, у којој је учествовао и онај рибар. У згодном тренутку агент је изнео на површину унапред припремљене златне предмете и задивљеном рибару одмах предао половину пле на до кога су дошли „заједничким напорима“. За узврат, рибар му је одао своју тајну и показао му место где се олупина налази. Захваљујући ловитљивом агенту, компанија је дошла до 25 милиона франака.

Топовска паљба — ни око шта

Многи рибари често годинама чувају тајну о наласку потопљеног брода, а неки је са собом и у гроб однесу. Ронилац Кристијанини одао је Кустоу тајну потопљеног брода „Гран Кутлеу“ тек пошто су му једног дана Кустови рониоци спасли живот. Ронилац Ђордано из Монака саопштио је познатом поморском истраживачу Ребикову да се једна олупина из Средњег века налази недалеко од Егеа тек у душевној депресији, пошто је сву своју имовину изгубио на картама.

„Свачији“ бродови

Случај студента Едгертона само је једна од многих трагедија које се готово свакодневно одигравају на морима у борби око олупина потонулих бродова. Ниједан закон ни међународни споразум не забрањују поморске „битке“ изнад оних олупина на отвореном мору. Чим последњи морнар напусти палубу настрадаога прекоокеанског брода, који вреди више десетина милијарди динара, брод припада сваком. Са свих светских мора сјати се мноштво сјајно опремљених ронилачких екипа, у нади да ће на дну мора наћи богатство и зараду.

Сила се, додуше, употребљава само као последње средство. Компаније се радије користе шпијунима, новцем, лукавством и преваром. Свака од њих има добро организовану шпијунску мрежу по свим континентима. Тако се енглеска обавештајна служба, одмах после Другог светског рата, преко својих агената домогла тајних нацистичких планова на којима су била означена места потапања савезничких бродова који су носили злато и драго камење. Једна компанија за вађење потопљених бродова, дознавши за постојање ових планова, придобила је за огроман новац поједи-

ниједан није хтео дапусти, убрзо се приметна права битка. Прво су капетани опалили из својих пиштоља, а онда је настало препуцавање међу морнарима. На палуби једног од бродова налазило се лаки топ, који је одмах почео да дејствује. Биланс: 17 мртвих. Преживели су ипак, неколико дана касније, заронили на том кобном месту и открили да се олупина још налази испод муља и да је неприступачна.

Због зарђалог гвозђа...

Случај сицилијанског рибара Бонатемпа болно је одјекнуо на целом острву. У том делу Италије море никад није било издатије према рибарима. Зато се Бонатемпа пријатно изнемадио када је једном са својим старим чамцем и поцепаном мрежом уловио 200 килограма рибе. Од тога дана он је стално долазио на исто место и лов је увек био обилан. Најзад, старац се реши да објасни ово „чудо“. Он зарони у плаву, бистру воду и на поприличној дубини угледа олупину потопљеног брода, око које су се окупљале рибе.

Стари рибар је и даље ловио на том месту, не поверљавајући никоме шта је открио у дубини. Но, мора бити да се на неки начин ипак изрекао, јер га једног јутра пресретну на обали два непозната човека и затраже да им покаже место где баца мрежу. Нудили су му новац, претили, али старац није хтео ни речи да изу-

сти. Тугећи је поднео и батине и отишао у смрт са својом тајном. Полиција је убрзо открила убице, а кратко време после тога једна италијанска компанија извадила је олупину, у чијој су утроби нађене — искривљене и зарђале гвоздене шипке.

Према подацима највећег италијанског друштва за вађење потопљених бродова, само за последњих 400 година потонуло је у свим морима света 900.000 бродова, чија вредност износи око 900 милијарди франака. Те олупине су биле узрок многобројних несрећа. Према подацима једног листа из Хаване, у току 1954 године у Карипском Мору, које претставља највећи светски резервоар потопљених блага, преко 50 бродова средње тонаже отишло је на дно после првих поморских битака.

Доскора је трагање за потонулим бродовима захтевало огромна средства и ретко се кад исплатило. Тако је Амери канац Хари Ризберг утрошио око 100 милиона франака на вађење блага потопљеног 1643 године са шпанском флотом у Бахамском Мору. Ка, је после десет година наточевачанских напора направио биланс расхода и прихода, утврдио је да је зарадио свега око два милиона франака.

Последњих година остварен је велик напредак у техници вађења потопљених објеката. Конструисани су роботи-рониоци, који су у стању да раде на великим дубинама под елек тронском командом. Енглески техничари остварили су права чуда са употребом подводне телевизије. Чак су у британском адмиралитету направљени планови за вађење „Титаника“, са дубине од 5.000 метара.

ВЕРОВАТНИ

ЗНАЦИ ИНТЕРПУНКЦИЈЕ КАО ИМЕ

се вратио и право је улетео у отворен кабез, који као да је чекао на њега.

НЕОБИЧНА МЕДИЦИНСКА СТАТИСТИКА

Врачи индонезанског племена Батак стављају на своје шешире по једно ново перо кад год им болесник кога су лечили оздрави. Такав шешир украшен перима врач не носи на својој глави, већ га држи на глави исклесаној у камену, и то на неком видном месту испред своје куће, тако да они који долазе да од врача траже

У шпанском граду Гијому живи Кома Пунто Адмирасон Раја Менант, чија четири лична имена значе: запета, тачка, знак усклика и цртица. Његов отац, некадањи познати шпански професор, желео је да његов син, кад одрасте, постане стручњак за интерпункцију, па му је дао ова имена не би ли га она увек потсећала на очеву жељу.

ЧЕТВОРОМЕСЕЧНА ШЕТЊА ЈЕДНОГ ПАПАГАЈА

„Тинкер“, папагај учитељице Кеј Милер из Отаве, у Канади, искористио је једног дана заборавност своје господарице, која је оставила врата на његовом кабезу отворена, да би одлетео у слободу. После пуна четири месеца папагај

помоћ могу да виде колико је он вешт у лечењу разних болести.

Т

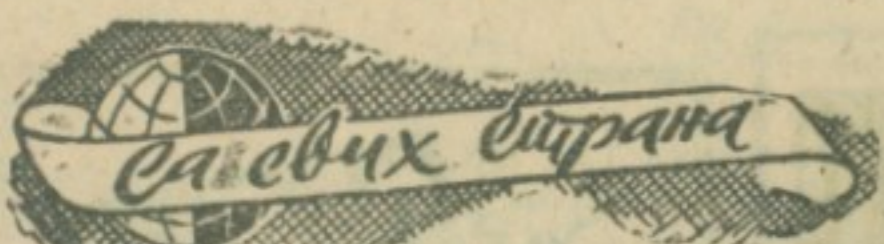
што се спустила завеса над трагедију италијанског прекоокеанског брода „Андреа Дорија“, почела је једна нова драма. У огорченој закулисној борби која се води између компанија за вађење потопљених бродова, пала је нова жртва. Недавно је чувена гђурачка екипа француског истраживача Кустоа претраживала океанско дно на око 100 километара од америчке обале, на месту где је потонуо некад раскошни „пловешни град“. Док је један њен члан, амерички студент Вилијам Едгертон, на дубини од 70 метара снимио олупину настрадаога брода, Кусто је на свом „Калипсо“ мирно очекивао прве резултате. Изненадила га је потресна вест: Едгертон је извучен на површину у агонији, јер се вентил за кисеоник на његовом апарату неочекивано запушио. Убрзо затим ронилац је умро. Кусто је у својим радовима ометен за недељу дана, што ће некој другој компанији можда бити од драгоцене користи.

Да ли је посредни несрећан случај или саботажу? Мало ко верује у Едгертонову грешку, а реч саботаже лебди на уснама свих стручњака.

Сила се, додуше, употребљава само као последње средство. Компаније се радије користе шпијунима, новцем, лукавством и преваром. Свака од њих има добро организовану шпијунску мрежу по свим континентима. Тако се енглеска обавештајна служба, одмах после Другог светског рата, преко својих агената домогла тајних нацистичких планова на којима су била означена места потапања савезничких бродова који су носили злато и драго камење. Једна компанија за вађење потопљених бродова, дознавши за постојање ових планова, придобила је за огроман новац поједи-

КОМАРИЦИ И ДДТ

Према истраживању др Брауна, професора универзитета у Онтарију, постоје комарци који се лако привикавају на ДДТ, као што је случај и с већином врста мува. На пример, ларве комарца који преноси жуту грозницу веома се брзо привикају на ДДТ и тако постају имуне. Утврђено је да то долази отуда што ове ларве стварају у телу извесну супстанцу која неутралише отрове.

ЖЕЛЕЗНИЦА БЕЗ СТАНИЦА

Један необичан спор избио је недавно у Америци. Управа Централне њујоршке железнице тражила је више пута одобрење да може повисити тарифу за превоз путника. Међутим, надлежне власти нису биле сагласне с тим, наводећи да железничко друштво довољно зарађује на превозу робе да би могло да покрије евентуалне губитке у путничком саобраћају. Сада се железница спрема на један мало необичан корак: да изложи продају 400 станичних зграда, „лошто дој више нису потребне“. Додуше, она је по уговору дужна да, поред робе, превози и путнике, али, како њени правни стручњаци истичу, у уговору нигде не стоји да она мора омогућити путницима улажење у кола и излажење из њих. Другим речима, нека се путници сналазе како знају док не уђу у воз, а кад се већ нађу у њему „ми ћемо их превести тамо куда желе“. Тако ће, уколико спор не буде благовремено решен, настати јединствена железница на свету — без станица.

***

СКИЈАЊЕ — ПОМОЋУ АВИОНА

Почетак сезоне зимских спортова у планинским одмаралиштима Европе обележен је популарисањем једне нове спортске дисциплине. Реч је о скијању уз помоћ авиона. За ову врсту

спорта, који је уистину вртоломан, неопходна су три услова: просторство терена, умешност смучара и велика вештина авијатичара. Понекад авион који вуче смучара мора да лети изнад саме снежне површине.

Недавно је* у Сент Морису, у Швајцарској, забележен први званични рекорд у смучању помоћу авиона. Он износи 109 миља на час.

***

ОД 6 ДО 64 ЛИТРА ВАЗДУХА

Познато је да човек кад ради и креће се троши више ваздуха него кад мирује. Израчунало се да одрастао човек за време спавања троши 6 литара ваздуха за један минут, али ако лежи бу дан онда му је већ потребно 8 литара. При умереном пешачењу та количина износи 16 литара, при пењању на брдо (блаз успон) 48 литара, а при дужем трчању 64 литра.

***

РОБОТ — ЧУВАР БЕНЗИНСКЕ ПУМПЕ

На друму између Њутон Абота и Торквеза, у Енглеској, крај једне бензинске пумпе постављен је робот који, уместо чувара, упозорава возаче аутомобила да застану и своја кола снаб-

деју бензином. Овај робот, направљен у облику велике гвоздене лутке, ради помоћу специјалног електронског механизма, који ступа у дејство при пролазу неког аутомобила друмом. Тада гвоздени човек диже руку и снажним гласом позива возача да напуни резервоар својих кола бензином.

***

СОНДОМ У ДУБИНУ СРЦА

Амерички лекар Девид Луис и инжењер Џејмс Браун успели су да конструишу микрофон велик колико глава чиоде, који ће на врху нарочите сонде моћи да се спушта и унутрашњост срца. Помоћу овог апарата откриваће се сви они поремећаји који се нису могли благовремено утврдити досадашњим методама испитивања срца. Минијатурни Луис-Браунов микрофон ради на истом принципу као и апарати за подморска истраживања.

***

СВЕ ЖИВОТИЊЕ НЕ ЧУЈУ ЈЕДНАКО

Постоје извесни звуци у животинском свету који су недостижни нашем слуху. С друге стране, ми можемо чути и неке звуке које животиње и птице не могу. Ако сумњате у ово, само ударите почетну дирку на клавиру: ви ћете чути звук, али за мачка и пас неће чути. Међутим, пси могу чути звук за читаву октаву изнад наше границе слуха, док пацови чују и две октаве више. Птице имају још вишу границу слуха. Најнижи звук који ће чути једна канаринка јесте највише Це које један сопран може отпевати. Стога, ако сте некада настојали да нешто „кажете“ канаринци у клеву, само сте тражили време, јер вас она уопште није чула.

Док ми не чујемо никакав звук шест октава изнад средње Це, слепи мишеви производе и чују звуке у осмој, па чак и у десетој октави изнад те тачке. Сасвим је могуће, дакле, да поједине животиње опште таквим тоновима које ми не можемо чути, исто као што канаринке не чују наш говор.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

СТУДИРАЊЕ ЗИДАЊА

Познато је да је зидање о-пеком најстарији начин подизања грађевина, а истовремено и најраспрострањенији. Сада се на универзитету у Лос Анђелосу научно испитује овај начин зидања. Зидови подигнути од опеке подвргавају се инфразвучним таласима, да би се испитало пријанњање малтера уз опеку и уопште отпорност зида према земљотресима. Испитивање се врши у циљу изналажења најбољег и најекономичнијег начина зидања.

ТЕЛЕФОН СА СЛИКОМ

У Америци се већ врше про-бе с новим телефонима код којих ће саговорници моћи не само да чују један другог, већ и да се виде. Пробе су вршене између Лос Анђелоса и Њујорка, другим речима на огромној удаљености од атлантске до латифичке обале. Слика није била потпуно јасна, али ипак довољна да се распозна личност с којом се говори. То је, уствари, нов систем телевизије, не још сасвим усавршен. Да би се слика пренела потребно је, поред телефонске линије, имати још две жице као помоћне спроводнике.

АПАРАТ ЗА ПОЛАРНУ СВЕЛОСТ

Неколико канадских научника направило је веома осетљив апарат за посматрање поларне светлости, која се иначе голим оком не примећује. Светлост се хвата у једном огледалу, које рефлектује ту слику преко појачивача, тако да се и најмање светлцање може запазити. Апарат је начињен ради научних испитивања у току Међународне геофизичке године.

ЗА ШТО МАЊУ БУКУ МЛАЗНИХ АВИОНА

Бука коју производе млазни авиони постаје тако јака да не само што штетно утиче на људе који раде по аеродромима, већ је толико снажна да проузрокује и пркоштине у материјалу од кога је авион начињен. По мишљењу једног енглеског стручњака, најбољи су авиони с делта-

крилима, јер млаз излази из крајевима авиона, далеко од самог трупа. Нарочито су опасне вибрације материјала, које могу бити веома велике. Услед тих трептаја, метал постепено губи отпорност. Непосредан задатак конструктора биће да ове вибрације сре-ду на најмању меру.

ВАРОШ СТВАРА АТЛЕТЕ

Опште је мишљење да чист ваздух, радови у пољу, срећен и миран живот повољно утичу на физички развој човека. Међутим, у закључцима недавно одржаног конгреса Немачког антрополошког друштва тврди се да то није сасвим тачно. Тамо се подвлачи нагло повећање узраста код Немаца, што је нарочито случај код варошана. Антрополози су већ раније забележили нагло повећање раста становништва индустријских земаља, а специјалисти су утврдили да то долази услед боље исхране.

ШТА ЈЕ КОИР?

Коир је назив за влакна људске кокосовог ораха. Та влакна имају разноврсну примену. Од њих се праве конопци, четке, разна плетива итд.

ВАКЦИНА ПРОТИВ ГРИПА

Новембра прошле године, у Националном институту за здравље САД усавршена је вакцина против грипа која би, теориски, требало да дејствује против три од тринаест досад познатих вируса који изазивају ову болест. За справљање вакцине употребљени су вируси типа 3, 4 и 7. Да би се испитала ова нова вакцина, између јануара и априла ове године вакцинисано је њома 4.000 припадника морнарице, па се показало да је она прилично ефикасна, нарочито против вируса типа 4.

ТЕЛЕФОНСКИ СТУБОВИ ОД СТАКЛА

Телефонски стубови од и-стич стаклених влакана која се употребљавају за прона-водњу појединих аутомобилских делова успешно ће за-менити дрвене, нарочито у крајевима где их уништавају

термити и разне друге штеточине. Изливени из једног комада, ови стубови немају шупљина у којима би се вода замрзавала. Њихова глатка површина неће дати вери-цама и делцима да се уз њих лупжу. За разлику од дрвених, стаклени стубови су и изванредно лаки: стуб висок 10,5 метара могу без на-пора да носе два човека. Иако су скупији од дрвених, они су јачи, отпорнији према деловању ваздуха и влаге, па им је и век трајања мно-го дужи.

НАСЕЉЕ НА АНТАРКТИКУ

У току Међународне геофизичке године, поред осталих подухвата, треба да се на самом Јужном Полу успостави једна стална станица за научна истраживања. Станицу ће градити стручњаци америчке морнарице, који ће тамо отићи авионом. Пег стотина тона потребног материјала биће бачено надобранима. Од јануара 1957 у овој леденој пуштоши боравиће и једна екипа искусних научника. Рачуна се да је за послове будуће антарктичке експедиције потребно преко 3.500 људи, 12 лаја и 38 авиона. Дужност научника састоји се у томе да овим људима, одмах по њиховом доласку, осигурају повољне услове за живот и рад.

У ТРАЖЕЊУ ИДЕАЛНЕ ОСОВИНЕ

Од августа ове године између Келна и Брунсвика са-обраћа један специјалан воз, састављен од вагона шест европских земаља: Француске, Италије, Швајцарске, Холандије, Данске и Немачке. Један сличан воз још од раније саобраћа у Француској. Ти опитни брзи возови треба да помогну да се одреди најбоље осовина. На основу добијених резултата биће конструисан најпогоднији тип вагона за европски саобраћај.

ШТА ЈЕ ПАРАБАЗА?

Парабаза је грчка реч и значи непосредно обраћање публици у старим грчким позориштима.

...реч „измотавати“ у смислу „правити се интересантним“ изгледа да се почела употребљавати осамдесетих година прошлог века кад је у Београду гостовао циркус некоег Сура. Један од вештака у томе циркусу измотавао је из уста дугачке траке хартије, умотавао се у њих, а затим се опет из њих измотавао. Тада су се у Београду почеле употребљавати речи измотавати се, измотавати, измотавалац, које су садржавале алузiju на циркуског акробата.

...место мачке, за коју нису знали, стари Јевреји приптом-

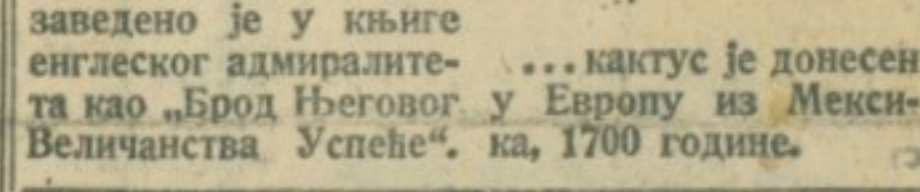
љавали су ласице и вежбали их да хватају мишеве.

...стари грчки крајнописци често су писали замишљеним нокотом десног какипирста. ...најтежи инсект на свету је такозвана буба-слон, која живи у Јужној Америци, углавном у Венецуели, а тешка је 250 грама.

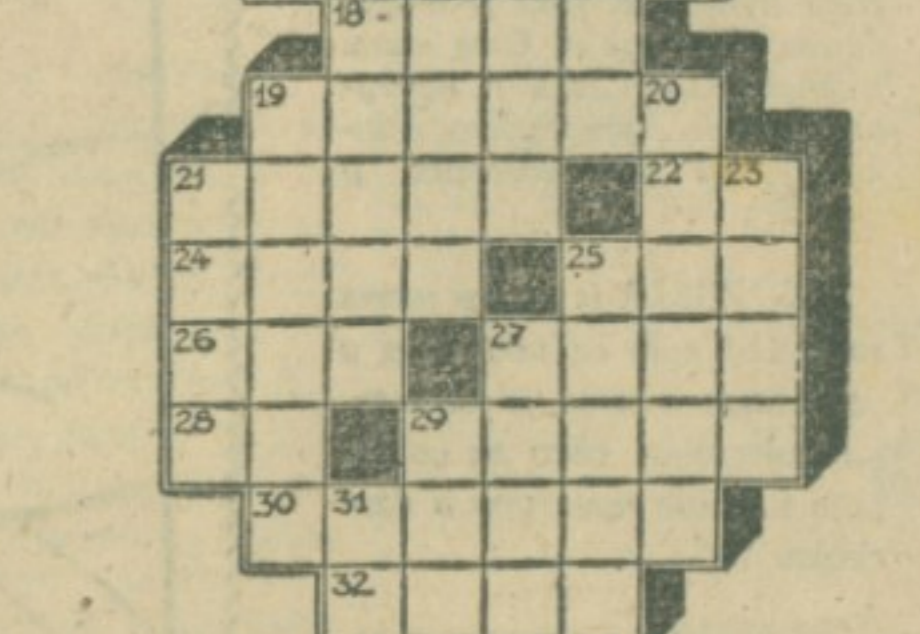
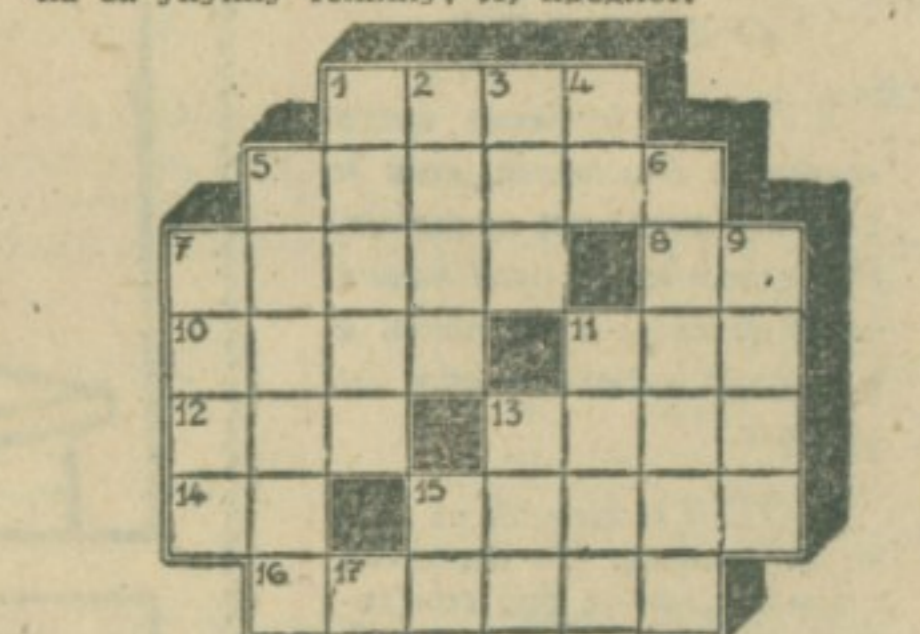
...енглеским острвом Успејем, које се налази у Атлантском Океану, управља се потпуно као ратним бродом. Ово острво заведено је у књиге енглеског адмиралитета као „Брод Његовог Величанства Успеје“.

...талас долази од грчке речи „таласа“, која значи море.

...кактус је донесен у Европу из Мексика, ка, 1700 године.

Водоравно: 1) предмет трговине; 2) уметнички стил из XVIII века; 3) град у Воји Которској; 4) енглеска мера за конач; 5) стара мера за запремину; 6) тако (лат.); 7) аутомобилска светљика; 8) тигањ; 9) бог подземља у грчкој митологији; 10) мати, мајка (лат.); 11) бразилски фудбалски репрезентативац; 12) државна змовања; 13) становник Асирије; 14) веза; 15) хемиски знак за иридијум; 16) право одбијања или одрицања; 17) презиме аутора романа „Човек који се смеје“; 18) узвик; 19) домаћа животиња из групе преживара; 20) лична заменица; 21) устава; 22) дивови, цинови; 23) област, појас.

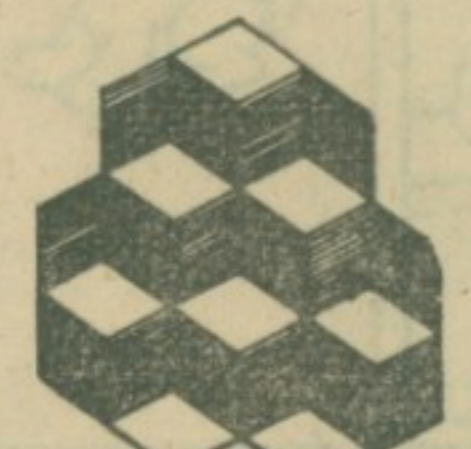

Усправно: 1) Емона; 2) долина; 3) Ин; 4) Лаб; 5) Арс; 6) лос; 7) етија; 8) „Донат“; 9) сајам; 10) „Манон“; 11) глава; 12) Лавал; 13) Осака; 14) Итока; 15) слана; 16) Туини; 17) Танака; 18) датив; 19) Рут; 20) лоз; 21) тис; 22) др.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

ШЕСТ ИЛИ СЕДАМ?

Кад у ове кошке гледам, Час их видим шест, час седам! Рећи ћу вам: све то чине Оне прне површине — Кад је кошки црно горе Шест коцака тад се створе. А кад црно доле буде Седм их се тада виде.

ЧАРОВНИ КВАДРАТ

Бројеви 3, 6, 9 и 12 унети су у ове квадрате тако да сваки ред, усправан и волераван, као и обе дијAGONALE, дају као збир број 30.

Table with 4 rows and 4 columns of numbers: 3 6 9 12, 6 12 3 9, 9 3 12 6, 12 9 6 3

КОСА И ОЧИ

Јован има рибу косу и плаве очи. Његова жена Марија има црну косу и смеђе очи. Они имају троје деце: Милана, Хрвоја и Богдана.

Двоје деце имају рибу косу и плаве очи, као отац. Богданове очи нису исте боје као Миланове, а Хрвојева коса није исте боје као Богданова.

Можете ли да одредите боју косе и очију код сваког детета?

(Хрвоје има рибу косу и плаве очи, Милан има рибу косу и смеђе очи, а Богдан има црну косу и плаве очи).

КАД СЕ ПРОМЕНИ ЈЕДНО СЛОВО...

У нашем језику има доста речи које када им се промени само једно слово добијају сасвим ново значење. Они саћемо вам пет таквих речи, а ви се сетите како гласе пре и после промене слова: 1) старо име једне вароши у Србији — живина; 2) суд — мушко име; 3) леп — индустријска биљка; 4) музички инструмент — брз; 5) страшна болест — грађевина.

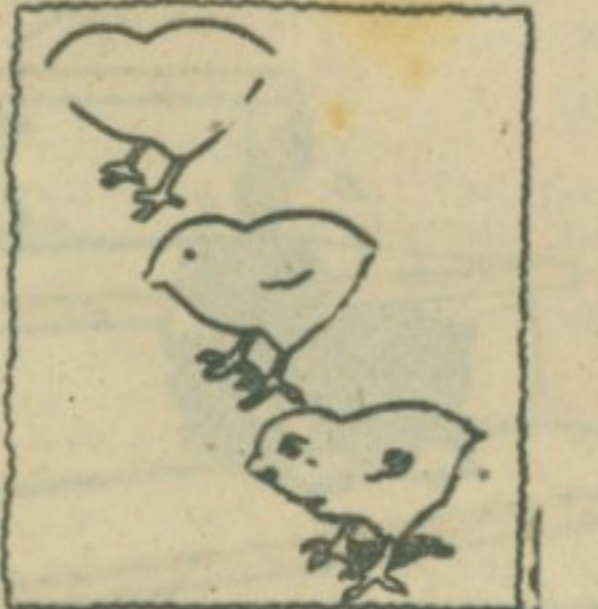
(Решење: 1) Палеж — шлеж; 2) канта — Панта; 3) диван — дуван; 4) гитар — хитер; 5) куга — кула).

У ЈЕДНОМ ПОТЕЗУ

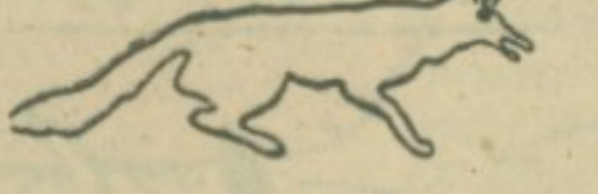

За мале цртаче

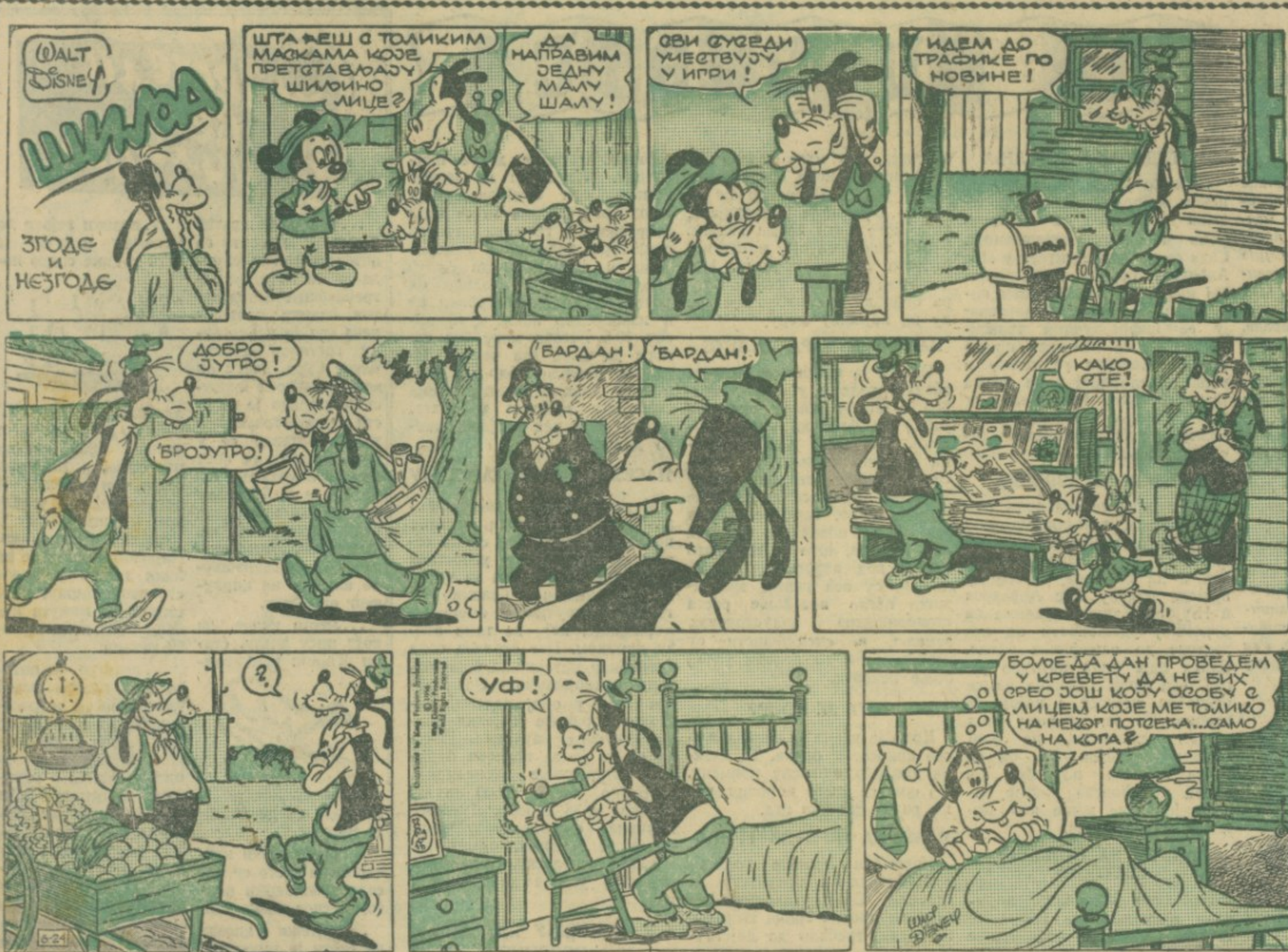
Не журите, нема силе. Већ полако, црле-миле, Нацртајте ово шле.

У потезу јелном. И ко вештак није. Може да извади Слику тета-луте.

Само мало трџла. Доста добре воље. Па питајте смело: Ко би мог'о боље!

ОЛУЈА НА ИСПИТУ

Попај полаже испит за капитана брода.
— Реците ми шта ћете радити ако лађу захвати јака олуја, — пита наставник.
— Спустићу ленгер, — одлучно ће Попај.
— А ако лађу захвати и друга, још јака олуја?
— Спустићу други ленгер.
— А ако је захвати и трећа олуја, јача од прве две?
— Спустићу трећи ленгер.
— Ама, одакле ћете да узмете толике ленгере, човече?
— Оданде одакле сте ви узели ваше три олује!

ПРЕБРИНУО БРИГУ

Газдалица: Из овог стана се нећете иселити док ми не платите дужну кирију до последње паре!
Пера Ждера: Сјајно! Сад бар имам осигуран стан!

КАД ЈЕ ПРОФЕСОР ПАКОСТАН

Пај: Шта, опет си пао на испити?
Влаја: Да, али овога пута не због незнања, него због чисте професорове пакости. Замисли, поставио ми је исто питање као и прошли пут.

Који је одговор
шакан

- ЖУЖЊЕ** је: наше средњовековно рударско место народна пера део одела гора
- АМПЕЛ** је: назив једног новог лека митолошка личност авионска справа врста пића
- ДИОРАМА** је: стара грчка песничка врста слике чувена византиска зграда острво у Јонском Мору
- БУМБИР** је: биљка град у Малој Азији старо јело израз за нарав човека

ОДГОВОР

ЖУЖЊЕ је једна врста каша за опасивање, који је украшен металним пучадима. На једном крају овог каша виско је кључ и бритвица, а у старија времена носиле су га жене.

АМПЕЛ је личност из грчке митологије. По народном веровању, он је био син сатира и нимфе. Био је и љубимац Дионизија, бога вина, јесењег благослова и културе. Када је Ампел умро, Дионизије га је претворио у лозу.

ДИОРАМА је грчки назив за слику која се поставља у илудбење и која је вештачки осветљена, тако да се добија илузија простора и перспективе.

БУМБИР је дугочевна зелеста биљка из тропске Азије, где се одавно и навелико гаји. Подземно стабло љумбира употребљава се као зачин за прављење ликера и као лековито средство.

